

การศึกษาวิเคราะห์อุปมาอุปไมยในคัมภีร์อัล-กุรอาน

อาศิยา โยธาสุนทร¹

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อศึกษาตัวบทและความหมายในรูปแบบอุปมาอุปไมย จากคัมภีร์อัล-กุรอาน และแจกแจงเนื้อหา หมวดหมู่ ตลอดจนวิเคราะห์อุปมาอุปไมยในคัมภีร์อัล-กุรอานที่สอดคล้องกับการพัฒนาชีวิตและสังคม

ผลการศึกษาพบว่า อุปมาอุปไมยเป็นหนึ่งในรูปแบบการใช้สำนวนภาษาในคัมภีร์ อัล-กุรอาน ที่สามารถเข้าใจได้ง่าย อันเป็นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอย่างมีประสิทธิภาพสำหรับผู้ไตร่ตรองพิจารณา ส่วนเนื้อหาของอุปมาอุปไมยในคัมภีร์ ปรากฏว่าส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับหลักการศรัทธาในศาสนาอิสลาม มากกว่าที่เกี่ยวข้องกับหลักการปฏิบัติ อันเป็นการบ่งบอกถึงน้ำหนักและความสำคัญของการศรัทธาตามเงื่อนไขพื้นฐานที่ศาสนาอิสลามกำหนด ทั้งนี้ สิ่งที่คัมภีร์ได้นำมายกตัวอย่างเปรียบเปรยส่วนใหญ่ล้วนเป็นรูปธรรมที่สัมผัสได้ และเข้ากับสติปัญญาทั้งสิ้น เช่น พฤติกรรมของมนุษย์และสรรพสิ่งต่าง ๆ

อุปมาอุปไมยในคัมภีร์อัล-กุรอานยังมีความสอดคล้องกับการพัฒนาชีวิตและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการกล่อมเกลาคิดใจและสร้างปัญญาให้มนุษย์ใคร่ครวญชีวิต ปลูกจิตสำนึกแก่บุคคล ให้รู้ผิด รู้ถูก และรู้หน้าที่ความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ตลอดจนแนะแนวทางชีวิตที่ถูกต้องและปลอดภัย

Abstract

The objectives of this research are 1) to investigate the texts and meanings of the metaphors in the Holy Quran, 2) to categorize their contents 3) to analyse those metaphors corresponding to human and social development.

The finding indicates that metaphor is the form of literary style applied in the Holy Quran to simplify understanding for the considerate with efficient ethical implantation. Regarding to the metaphors mentioned in the Book, mostly relate to Islamic faiths more than Islamic practices which illustrate the essence of belief as the priority condition emphasized by Islam. Moreover, what raised for comparison under metaphors in the Book such as human behaviors, things or matters are all tangibles and sensible for human being.

Concerning with human and social development, metaphors in the Holy Quran nurture and bright up wisdom for people. They also encourage them to recover

¹ นิสิตปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาและศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

consciousness with right and wrong distinguishable, to realize on their responsibility toward themselves and others as well as to guide them to safe and sound life.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หนึ่งในศาสนาที่มนุษย์ชาติจำนวนมากยอมรับนับถือคือ ศาสนาอิสลาม ศาสนาที่เรียกร้องสู่การจำนนและยึดมั่นในพระเจ้าองค์เพียงเดียวเท่านั้น คือ อัลลอฮ์ (Allah) ซุบฮานะฮูวะตะอะลา (มหาบริสุทธิ์และความเกรียงไกรเป็นสิทธิ์แห่งพระองค์)² และยอมรับการเป็นศาสนทูตของท่านศาสนทูต มุฮัมมัด (Mohammad) คือลลิลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลิม (ขอพระเจ้าทรงประทานพรและความศานติแก่ท่าน)³ โดยมี “อัล-กุรอาน” (Al-Quran) พจนารถของพระเจ้าเป็นธรรมนูญ (Charter) สูงสุดในการดำเนินชีวิตของศรัทธาชน

คัมภีร์อัล-กุรอาน กล่าวถึง การยอมรับในเอกานุภาพของพระผู้เป็นเจ้า (Uniqueness) หลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติ ตลอดจนแบบแผนการดำเนินชีวิตตั้งแต่เกิดจนสิ้นลมหายใจ อิสลามถือว่าอัล-กุรอานเป็นปฐมบทแห่งศาสตร์แขนงต่างๆ และศาสตร์หนึ่งที่สำคัญและมีความโดดเด่นอย่างชัดเจนจากคัมภีร์ คือ ภาษาศาสตร์ เพราะอัลกุรอาน คือแบบฉบับของไวยากรณ์อาหรับทั้งหมด มีสำนวนโวหาร ตลอดจนฉันทลักษณ์ภาษาที่สละสลวย เหมาะเจาะและคล้องจอง เข้าใจได้ง่ายตายแม้แต่กับผู้ไม่รู้หนังสือก็ตาม ซึ่งไม่ว่าจะพิจารณาจากแง่มุมใด อัล-กุรอานก็ธำรงความสมบูรณ์แบบ และความอัศจรรย์แห่งพจนารถของพระผู้เป็นเจ้าเสมอ

ส่วนหนึ่งของความอัศจรรย์นี้ คือสำนวนการเปรียบเทียบเปรียบในลักษณะอุปมาอุปไมยที่ปรากฏในคัมภีร์อัล-กุรอาน อันเป็นสำนวนภาษาที่สละสลวย ลึกซึ้ง และเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่น่าพาผู้ฟัง หรือผู้อ่านให้เข้าใจถึงความหมายของคัมภีร์มากยิ่งขึ้น การเปรียบเทียบทำให้ภาพพจน์มั่วแปรเป็นภาพที่ชัดเจนแจ่มแจ้งในมโนภาพของมนุษย์ การศึกษาอุปมาอุปไมยจึงมีความจำเป็นไม่น้อยไปกว่าแขนงอื่นๆ ของคัมภีร์อัล-กุรอาน ทั้งนี้เพราะสิ่งที่อุปมาอุปไมยในคัมภีร์บ่งถึง คือ ข้อคิด อุทาหรณ์ และคำตักเตือนอันลึกซึ้งแก่ผู้ไขปัญญาใคร่ครวญ

จากเหตุผลที่กล่าวมา ประกอบกับยังไม่มีกรวิจัยในลักษณะเช่นนี้มาก่อน ผู้วิจัยใคร่จะวิจัยประเด็นอุปมาอุปไมยในคัมภีร์อัล-กุรอาน ซึ่งน่าสนใจที่จะแจกแจงเนื้อหาและจัดหมวดหมู่อุปมาอุปไมยที่ปรากฏในคัมภีร์อัล-กุรอาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การวิเคราะห์ความหมายในเชิงคุณธรรมและจริยธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาตัวบทจากคัมภีร์อัล-กุรอาน ในรูปแบบอุปมาอุปไมย และแจกแจงเนื้อหา หมวดหมู่
2. ศึกษาความหมายของอุปมาอุปไมยในคัมภีร์อัล-กุรอาน
3. วิเคราะห์ที่อุปมาอุปไมยในคัมภีร์ที่สอดคล้องกับการพัฒนาชีวิตและสังคม

² ซุบฮานะฮูวะตะอะลา เป็นคำสรรเสริญเฉพาะแต่พระเจ้า

³ คือลลิลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลิม เป็นคำสรรเสริญเฉพาะแต่ท่านศาสนทูต มุฮัมมัด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

จากการรับทราบถึงรูปแบบอุปมาอุปไมยและสถานะต่างๆ ที่คัมภีร์อัล-กุรอานระบุถึงในลักษณะอุปมาอุปไมย ตลอดจนได้รับความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับความหมายตามนัยยะของพระคัมภีร์ ย่อมเป็นการทำให้ผู้เป็นมุสลิม บุคคลทั่วไป องค์กร และสถาบันที่สนใจเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับคำสอนศาสนา ขณะเดียวกันยังเป็นการสร้างความชัดเจนในองค์ความรู้ เกี่ยวกับรายละเอียดของคัมภีร์ ซึ่งจะสะท้อนแง่คิด มุมมองการปฏิบัติและพัฒนาตนตามสิ่งที่ได้รับจากการยกตัวอย่างอุปมาอุปไมย

การตรวจเอกสาร

Az-zarkashii (1972) ระบุว่า อุปมาอุปไมยในคัมภีร์อัล-กุรอาน กล่าวถึง ระดับชั้นต่างๆ ของผลบุญ มีคำชมและคำติ มีภาคผลและการลงโทษ มีการยกย่องและดูแคลน มีการจำแนกระหว่างเรื่องจริงกับเรื่องไร้สาระ จึงถือเป็นความโปรดปรานจากพระเจ้าที่รวบรวมคุณค่ามหาศาลไว้ในตัวอย่างการเปรียบเทียบของพระองค์ คุณค่าอย่างหนึ่งของอุปมาอุปไมยในอัล-กุรอานก็คือ เป็นการชี้แจงความหมายซึ่งถือเป็นคุณลักษณะพิเศษของบัญญัติอิสลาม กล่าวคือการยกอุปมาอุปไมยถือเป็นสิ่งที่จะช่วยในการชี้แจงหรืออธิบายความหมายได้ดีที่สุด หากถามว่า เหตุใดการยกอุปมาอุปไมยจึงมีส่วนช่วยในการสร้างความกระจ่างให้ความหมาย คำตอบก็คือ สิ่งที่ได้จากอุปมาอุปไมยคือการเปรียบเทียบความหมายที่ถูกบ่งถึงกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ดังนั้น ผู้ที่รู้ถึงสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ ก็จะทำให้ผู้นั้นออกห่างจากคุณลักษณะที่คล้ายคลึงกับสิ่งนั้นๆ และส่วนผู้ที่ไม่รู้ เขาก็จะไม่มีความรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะที่คล้ายคลึงดังกล่าวเลย

เพราะฉะนั้น การอุปมาอุปไมยจึงสามารถเปลี่ยนนามธรรมให้เป็นภาพที่ชัดเจนแก่สติปัญญามนุษย์ เพราะการรับรู้ของมนุษย์เรามักถูกกระตุ้นก็ต่อเมื่อเป็นสิ่งที่สามารถมองเห็นและสัมผัสได้ ซึ่งตรงข้ามกับการให้ความหมายที่เป็นลักษณะนามธรรม เพราะเป็นสิ่งที่ไม่อาจมองเห็นและสัมผัสได้นั่นเอง

วิธีการวิจัย

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยผู้วิจัยศึกษาเอกสารทั้งที่เป็นปฐมภูมิ (Primary Data) คือ คัมภีร์อัล-กุรอาน และทุติยภูมิ (Secondary Data) เช่น อรรถาธิบายพระคัมภีร์ และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพแบบพรรณนา ทำการเรียบเรียงรวบรวมเนื้อหาโดยการแจกแจงเป็นหมวดหมู่เพื่อการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอการวิจัย โดยการตีความในลักษณะพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ความหมายของอุปมาอุปไมยในคัมภีร์อัล-กุรอาน

ท่านอิมาม อิบนิ ตัยมียะฮฺ ขอลลอฮฺทรงเอ็นดูเมตตาท่าน นักปราชญ์อาวุโสผู้มีชื่อเสียงได้สรุปคำจำกัดความของอุปมาอุปไมยในคัมภีร์อัล-กุรอาน ว่า “. . . คือ การเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่ง

ซึ่งทั้งสองมีความหมายที่สอดคล้องภายใต้บัญญัติหนึ่ง โดยมีจุดประสงค์เพื่อชี้แจงและเปิดเผยความหมายให้กระจ่าง กล่าวคือ เป็นการเปรียบเทียบเพื่อชี้แจงความหมายร่วมกันของสิ่งที่เปรียบกับสิ่งที่ถูกเปรียบ. . ." (Hamzawii, 2006, cited Ibn-Taimiyah, 1978:25)

จุดประสงค์ของอุปมาอุปไมยในคัมภีร์อัล-กุรอาน

การยกตัวอย่างเปรียบเทียบที่ปรากฏในคัมภีร์อัล-กุรอาน ย่อมมีจุดมุ่งหมาย และผู้ทราบดีที่สุด ในจุดมุ่งหมายดังกล่าวก็คือ เอกองค์อัลลอฮ์ ซุบฮานะฮฺวะตะอะลา ผู้เป็นเจ้าของคัมภีร์ ณ ที่นี้จึงสามารถกล่าวได้เพียงเสี้ยวหนึ่งของจุดประสงค์การยกตัวอย่างเปรียบเทียบในคัมภีร์ของพระองค์ ดังต่อไปนี้ (An-nahlawii, 1998)

1. เพื่อเป็นการยืนยันถึงการเป็นพระเจ้าผู้ทรงเอกะของ อัลลอฮ์ ซุบฮานะฮฺวะตะอะลา และยืนยันถึงการเกิดขึ้นจริงของ การฟื้นคืนชีพ การตอบแทน และการคิดบัญชีการกระทำในปรโลก
2. เพื่อปลุกฝังการศรัทธาที่มั่นคงในหัวใจของผู้ศรัทธา ด้วยการเปลี่ยนสิ่งที่เป็นนามธรรม ให้กลายเป็นรูปธรรม
3. เพื่อเป็นข้อเตือนสติแก่มนุษย์ ให้พินิจพิจารณาด้วยสติปัญญา ปกป้องมนุษย์จากการหลงผิด และสนับสนุนส่งเสริมให้กระทำดี ออกห่างจากการกระทำและความประพฤติน่าไม่ดีทั้งหลาย

ตัวบทอุปมาอุปไมยด้านต่างๆจากคัมภีร์อัล-กุรอานพร้อมคำอธิบาย

ผู้วิจัยได้จัดประเภทอุปมาอุปไมยในคัมภีร์อัล-กุรอานออกเป็น 2 ส่วน คือ ประเภทอุปมาอุปไมยด้านเนื้อหา และ ประเภทอุปมาอุปไมยด้านสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ประเภทอุปมาอุปไมยในคัมภีร์อัล-กุรอานด้านเนื้อหา

คัมภีร์อัล-กุรอาน ประมวลไว้ด้วยสำนวนอุปมาอุปไมยในหลากหลายสภาพและเหตุการณ์ มีเนื้อหาครอบคลุมและเข้าถึงทุกชนชั้นสติปัญญา จากสำนวนอุปมาอุปไมยที่ปรากฏคำศัพท์ที่ใช้เปรียบเทียบชัดเจน สามารถจัดหมวดหมู่เนื้อหาออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่

- 1) อุปมาอุปไมยด้านการศรัทธา (Faith)
- 2) อุปมาอุปไมยด้านการประพฤติปฏิบัติ (Behaviour)

1.1 อุปมาอุปไมยด้านการศรัทธา

ศาสนาอิสลามตั้งอยู่บนพื้นฐานการศรัทธาเป็นหลัก การเรียกร้องให้ยืนหยัดอยู่บนการศรัทธา จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรก ซึ่งปรากฏว่าอุปมาอุปไมยในคัมภีร์อัล-กุรอาน ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการศรัทธานั้น ครอบคลุมในประเด็นของการปฏิเสธศรัทธา การศรัทธาต่อคุณลักษณะของพระเจ้าและพระปรีชาสามารถของพระองค์ การศรัทธาต่อศาสนทูต การศรัทธาต่อวันปรโลก ความแตกต่างระหว่างผู้ศรัทธาและผู้ปฏิเสธศรัทธา สถานภาพของชาวยิวและคนหน้าไหว้หลังหลอก ดังจะยกตัวบทจากคัมภีร์พอสังเขป เช่น

ก. ความแตกต่างระหว่างผู้ศรัทธาในอิสลามและผู้ปฏิเสธศรัทธา

“อุปมาทั้งสองฝ่าย (ผู้ศรัทธาและผู้ปฏิเสธศรัทธา) อุปมาดังคนตาบอดและหูหนวก กับคนมองเห็นและได้ยิน ทั้งสองนี้จะเท่าเทียมกันหรือ? พวกท่านมิได้ไตร่ตรองหรือ?” (อัล-กุรอาน 11/24/519)

พระดำรัสนี้เป็นการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างผู้ศรัทธากับผู้ปฏิเสธศรัทธา โดยเปรียบเทียบผู้ปฏิเสธศรัทธาเสมือนคนตาบอดและหูหนวก คือมองไม่เห็นสัญญาณ และไม่รับฟังคำตักเตือนที่ยังประโยชน์แก่ตนเอง ในขณะที่ผู้ศรัทธา ผู้มอบน้อมต่ออัลลอฮ์ ซุบฮานะฮูวะอาลา และประกอบคุณงามความดีนั้น มีสภาพเสมือนบุคคลที่มองเห็นและได้ยิน เมื่อผู้ศรัทธาได้ยินคำรัสของพระเจ้าและคำเชิญชวนของผู้ประกาศศาสนาของพระองค์ พวกเขาจะรีบตอบรับในทันที จึงทำให้พวกเขาเป็นผู้ได้รับประโยชน์จากการได้ยิน สามารถแยกแยะระหว่างความจริงกับความเท็จ ในทำนองเดียวกัน ผู้ปฏิเสธศรัทธาได้ถูกกำชับให้พิจารณาตนเอง ตลอดจนสภาพแวดล้อมของตนทั้งในแผ่นดินและชั้นฟ้า แต่พวกเขากลับไม่ใช่สติปัญญาและไม่เข้าใจ (อาลี อีซา, 2533: 11)

ดังกล่าว คือความแตกต่างระหว่างคนตาบอดกับคนตาดี คนหูหนวกกับคนหูดี ซึ่งพระดำรัสนี้ยังกำชับให้ใช้สติปัญญาพิจารณาใคร่ครวญว่า บุคคลทั้งสองประเภทนี้จะมีความเท่าเทียมกันได้อย่างไร ดังที่คัมภีร์อัล-กุรอานระบุสาทัพบัวว่า “ดังนั้น ผู้ที่รู้ว่า แท้จริงสิ่งที่ถูกประทานแก่เจ้า (มุฮัมมัด) จากพระเจ้าของเจ้านั้นเป็นความจริง จะเหมือนกับผู้ที่ตาบอดกระนั้นหรือ? แท้จริง บรรดาผู้มีสติปัญญาเท่านั้นที่จะใคร่ครวญ” (อัล-กุรอาน 13/19/588)

ข. สถานภาพการงานของผู้ปฏิเสธศรัทธา

“บรรดาผู้ปฏิเสธศรัทธาต่อพระเจ้าของพวกเขา อุปมาการงานของพวกเขา อุปมาดังขี้เถ้าเมื่อถูกลมพัดอย่างแรงในวันมีพายุ พวกเขาไม่มีอำนาจในสิ่งที่พวกเขาแสวงหาไว้แต่อย่างใด นั่นคือการหลงทางที่ไกลลิบ” (อัล-กุรอาน 14/18/602)

พระดำรัสนี้เป็นการเปรียบเทียบการงานต่างๆ ของผู้ปฏิเสธศรัทธาในโลก เมื่อพวกเขาทวงถามอันสิ่งจากคุณงามความดีต่างๆ ที่เขาเคยสร้างไว้ในโลกนี้ เพราะคิดว่าความดีที่พวกเขาเคยกระทำน่าจะมีรางวัลตอบแทนแก่พวกเขาในวันนั้น แต่สิ่งที่พวกเขาพบ คือ ความเศร้าโศกเสียใจ หมดสิทธิ์ครอบครองสิ่งที่พวกเขาได้เคยสร้างไว้ในอดีต เพราะไม่หลงเหลือการตอบแทนใดแก่การงานที่มีได้มาจากการศรัทธาและยอมรับในการมีอยู่ของอัลลอฮ์เป็นพื้นฐาน ความดีของพวกเขาจึงเสมือนขี้เถ้าที่ถูกแรงพายุพัดกระหน่ำกระจัดกระจายเป็นผุยผงไม่อาจจับต้องได้อีก

ค. สถานภาพของผู้ปฏิเสธศรัทธาและที่พึงพิงของพวกเขา

“อุปมาบรรดาผู้ที่ยึดเอาอื่นจากอัลลอฮ์เป็นผู้คุ้มครอง อุปมาดังแมงมุมที่ชักใยทำรัง และแท้จริง รังที่บอบบางที่สุดคือรังของแมงมุม หากพวกเขาารู้” (อัล-กุรอาน 29/41/988)

พระดำรัสนี้เป็นการเปรียบเทียบสภาพของผู้ที่ยึดเอาอุปันหรือเจวิดเป็นที่เคารพบูชาอื่นจากอัลลอฮ์ โดยมีความเชื่อมั่นและหวังว่า สิ่งที่พวกเขาอ้อนวอนอธิษฐานจะให้คุณให้โทษ และเป็นที

ฟังฟังแก่พวกเขา สภาพความอ่อนแอของพวกเขาไม่ต่างกับสภาพของแมงมุมที่ชักใยทำรัง โดยที่ใยแมงมุมไม่สามารถทำหน้าที่คุ้มกันจากความร้อน ความหนาว น้ำฝนหรือภัยอันตรายใด ๆ ได้เลย ดังกล่าว เป็นการอุปมาอุปไมยสภาพความอ่อนแอของผู้ปฏิเสธศรัทธาว่า สิ่งที่พวกเขาขอความช่วยเหลือนั้นมีสภาพที่อ่อนแอยิ่งกว่า เหมือนดังที่แมงมุมอ่อนแอ แต่รังของมันกลับอ่อนแอยิ่งกว่า ฉะนั้นดิฉันนั้น การที่พวกเขายึดเอาสิ่งอื่นเป็นผู้คุ้มครอง เป็นที่พึ่งนอกจากอัลลอฮ์ ก็เท่ากับได้ละทิ้งเกราะป้องกันอันเข้มแข็งและมั่นคงไปจากชีวิต ซึ่งพวกเขาจะไม่ได้รับสิ่งใดกลับคืนมานอกจากความต่ำต้อยและขาดทุนเท่านั้น

1.2 อุปมาอุปไมยด้านการประพฤติปฏิบัติ

คัมภีร์อัล-กุรอานได้วางกรอบการดำเนินชีวิตแก่มนุษยชาติในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นระบอบสังคม ระบอบการปกครอง หรือแม้แต่ระบอบเศรษฐกิจ ซึ่งล้วนครอบคลุมรัดกุมและยังความสงบสุขแก่ชีวิตมนุษย์ แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่ามนุษย์จะดำรงตนตามที่พระคัมภีร์ได้ชี้ทางไว้ได้หรือไม่ ดังตัวอย่างอุปมาอุปไมยที่เกี่ยวกับข้อพึงปฏิบัติของมนุษย์ เช่น

ก. **การบริจาคทาน (Charity)** “อุปมาการบริจาคของบรรดาผู้ใช้จ่ายทรัพย์สินของพวกเขาในหนทางของอัลลอฮ์ อุปมาดังเมล็ดพืชที่งอกออกมา 7 รวง และแต่ละรวงมี 100 เมล็ด ในทำนองเดียวกัน อัลลอฮ์ทรงมหิทธิทานของผู้ที่พระองค์ทรงประสงค์ เพราะอัลลอฮ์เป็นผู้ทรงไพบูลย์ ผู้ทรงรอบรู้” (อัล-กุรอาน 2/261/89)

อัลลอฮ์ ชูชานะฮฺฮะอะลา ทรงเปรียบเทียบการบริจาคทานในหนทางของพระองค์ ไม่ว่าจะเป็นการสละทรัพย์เพื่อการต่อสู้ (Jihad) เพื่อการบำเพ็ญฮัจญ์⁴ หรือเพื่อเป็นทานแก่คนยากจนขัดสน ฯลฯ โดยเป็นการบริจาคด้วยความบริสุทธิ์ใจ (Sincerity) ปราศจากการโอ้อวด และหวังในความพอพระทัยของพระองค์ การบริจาคในลักษณะดังกล่าว พระองค์ทรงสัญญาการตอบแทนภาคผลแก่ผู้บริจาคถึง 700 เท่า และจะมหิทธิคุณผลบุญแก่ผู้ที่พระองค์ทรงประสงค์ อนึ่ง การเปรียบเทียบการบริจาคเสมือนการหว่านเมล็ดพันธุ์ที่ได้ผลผลิต 7 รวง คือเติบโตออกเป็น 7 กิ่งก้าน และแต่ละกิ่งก้านมี 100 เมล็ดนั้น เป็นการอุปมาอุปไมยที่ลึกซึ้ง สละสลวยและมีอรรถรสว่าการใช้จำนวนว่าได้รับ 700 गुศล เพราะการอุปมาอุปไมยเช่นนี้ทำให้ทราบว่ गुศลกรรมที่ดีทั้งหลายนั้น พระองค์จะทรงเพิ่มพูนและทวีค่าแก่ผู้ประกอบกรรมดี ดังเช่นที่พืชพันธุ์ธัญญาหารจะงอกเงยงดงามเมื่อผู้ปลูกหว่านเมล็ดพันธุ์ไว้ในผืนดินที่อุดมสมบูรณ์ ฉะนั้นดิฉันนั้น

ข. **การเอาดอกเบี้ย (Practice Usury)** “บรรดาผู้กินดอกเบี้ยพวกเขาจะไม่ยืขึ้น (ฟื้นขึ้นจากสุสานในวันสิ้นโลก) นอกจาก (พวกเขาจะยืขึ้นมาในสภาพ) ประดุจดังผู้ที่มารร้ายสิงอยู่ เนื่องจากความวิกลจริต” (อัล-กุรอาน 2/275/94-95)

⁴ การประกอบพิธีแสวงบุญที่นครมักกะฮฺสำหรับผู้มีความสามารถ อันเป็นหนึ่งในหลักการปฏิบัติ 5 ประการที่สำคัญของศาสนาอิสลาม

พระดำรัสนี้เป็นการเปรียบเทียบสภาพในวันปรโลกของผู้เอาดอกเบี้ย ซึ่งอัลลอฮ์ ชูษานะฮ์ วะอาลา จะทรงให้เขาฟื้นคืนชีพกลับมามีชีวิตอีกครั้ง แต่ลักษณะที่เขาจะลุกออกมาจากหลุมฝังศพนั้น ประหนึ่งคนที่ถูกมารร้าย (Evil) เข้าสิงสติดีครอบงำ คล้ายสภาพคนวิกลจริต ทั้งนี้เนื่องจากความ ละโมบไม่รู้จักพอ ดังกล่าว เป็นการเน้นย้ำให้ตระหนักถึงผลร้ายของการเอาดอกเบี้ย ซึ่งศาสนาอิสลาม ถือว่าเป็นบาปใหญ่และมีโทษหนัก ดังที่พระองค์ได้ตรัสไว้ว่า “และความจริงอัลลอฮ์ทรงอนุมัติการค้าขาย และทรงห้ามการเอาดอกเบี้ย” (อัลกุรอาน 2/275) และตั้งวาระของท่านศาสนทูตที่ว่า “อัลลอฮ์ทรงสาปแช่งผู้ที่กินดอกเบี้ย ผู้ให้กิน คนบันทึก และผู้เป็นพยาน” (บันทึกโดย อิมามมุสลิม)

ค. การทุจริต ผิดสัญญา (Dishonesty) “และพวกเจ้าอย่าเป็นเช่นหญิงที่คลายเกลียวด้ายของนางหลังจากที่ได้ปั่นให้มันแน่นแล้ว” (อัล-กุรอาน 16/92/650)

พระดำรัสนี้เป็นการกำชับให้ผู้ศรัทธารักษาความสัตย์สุจริต ไม่บิดพลิ้ว ไม่ทุจริตคดโกง โดยได้เปรียบเทียบการผิดสัญญาหรือละเมิดข้อตกลง (Infringe) เสมือนกับหญิงที่คลายเกลียวด้ายที่ปั่นแน่นแล้วออก โดยอาเยฮ์นี้ได้ประณามลักษณะการหลอกลวงและบิดพลิ้วสัญญาเพื่อเอาประโยชน์ใส่ตน ไม่ว่าในสถานการณ์ใดก็ตาม การทุจริตผิดสัญญาจึงเท่ากับเป็นการกระทำที่โง่เขลา และนำมาซึ่งความเสียหายต่อตนเองและสังคม

ง. วิถีชีวิตแห่งโลกนี้ (Living Life) “พึงทราบเถิดว่า แท้จริง การมีชีวิตอยู่ในโลกนี้นั้น มิใช่อื่นใดนอกจากเป็นการละเล่นและการสนุกสนานร่าเริง และสิ่งประดับประดา และการโอ้อวดกันระหว่างพวกเจ้า และการแข่งขันกันสะสมในทรัพย์สินและลูกหลาน อุปมาอุปไมยดั่งน้ำฝนที่ทำให้พืชผลออกงอกเงยยังความพึงพอใจให้แก่กสิกร แล้วมันก็เหี่ยวแห้ง เจ้าจะเห็นมันเป็นสีเหลือง แล้วมันก็กลายเป็นเศษเป็นชิ้นแห่งส่วนในวันปรโลกนั้น มีการลงโทษอย่างสาหัส และมีการอภัยโทษและความโปรดปรานจากอัลลอฮ์ และการมีชีวิตอยู่ในโลกนี้นั้นมิใช่อื่นใด นอกจากการแสวงหาผลประโยชน์แห่งการหลอกลวงเท่านั้น” (อัล-กุรอาน 57/20/1447-1448)

พระดำรัสนี้เป็นการแจ้งให้ทราบถึงบันปลายของชีวิตความเป็นอยู่บนโลกใบนี้ซึ่งไร้ความจริงจังยั่งยืน เพื่อเป็นการเตือนสติผู้ที่ยังหลงระเริงอยู่ว่า ตลอดระยะเวลาทางชีวิตบนโลกนี้นั้นเป็นเพียงการละเล่นและความสนุกสนานเพลิดเพลิน มีแต่การแก่งแย่งชิงดี ประกวดประชัน โอ้อวดซึ่งกันและกัน แข่งขันกันสะสมทรัพย์สมบัติ ความมั่งคั่งและลูกหลานผู้สืบสกุล สิ่งเหล่านี้ไม่มีความจริง ไม่ยังประโยชน์ถาวรและจะต้องสูญสลายหมดไปในที่สุด อัลลอฮ์ ชูษานะฮ์วะอะอาลา ทรงเปรียบเทียบการดำเนินชีวิตในลักษณะข้างต้นเสมือนกับน้ำฝนที่เมื่อมันหลั่งลงมาจากฟากฟ้า หล่อเลี้ยงพืชพันธุ์ต่างๆ ให้เจริญงอกงาม นำความปลื้มปิติพอใจแก่บรรดาชาวสวนชาวไร่ทั้งหลายที่เห็นผลผลิตงอกเงย ดังกล่าว ไม่ต่างจากสภาพของผู้ที่หลงใหลในสีสน์ของโลกนี้ กลุ่มหลงอยู่กับความมั่งคั่งของสิ่งล่อลวงทั้งหลาย ซึ่งหลังจากนั้นเพียงไม่นาน พืชผลที่เคยงอกงามก็เริ่มเหี่ยวแห้ง จากสีเขียวขจีกลายเป็นสีเหลืองและกลายเป็นเศษหญ้าในที่สุด พระองค์ได้ทรงปิดท้ายข้อความด้วยการสาปบรรดาผู้ที่ยังหลงใหลอยู่กับผลผลิตอันงอกงามของโลกนี้โดย

ไม่ได้คิดถึงบ้านปลายของตนเองในโลกหน้าว่า ในวันปรโลกนั้นมีการลงโทษอันแสนสาหัสรอคอยพวกเขาอยู่ และสำหรับผู้เลือกทางเดินอันเที่ยงธรรมการอภัยโทษและความโปรดปรานของพระองค์ก็รอคอยอยู่เช่นเดียวกัน (Ibn Kaseer, n.d.)

2. ประเภทอุปมาอุปไมยด้านสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ

ลักษณะเด่นประการหนึ่งของอุปมาอุปไมยในคัมภีร์อัล-กุรอาน ก็คือ เป็นการอุปมาอุปไมยที่หลากหลาย ทั้งในสำนวน คำศัพท์ และความหมาย ซึ่งล้วนสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความเข้าใจพื้นฐานของผู้อ่านและผู้ได้สดับฟัง ดังกล่าว สามารถแจกแจงประเภทของสิ่งที่พระคัมภีร์นำมาเปรียบเทียบได้ดังต่อไปนี้

2.1 การเปรียบเทียบกับมนุษย์ เช่น คำรัสที่ว่า “ผู้ใดที่อัลลอฮ์ทรงประสงค์จะแนะนำเขา ก็จะทำให้หัวใจของเขาเบิกบาน เพื่ออิสลาม และผู้ใดที่พระองค์ทรงประสงค์จะปล่อยให้เขาหลงทาง ก็จะทำให้หัวใจของเขาคับแคบ อึดอัด ประหนึ่งว่าเขากำลังขึ้นไปยังฟากฟ้า ในทำนองนั้นแหละ อัลลอฮ์จะทรงให้ความโสมมแก่บรรดาผู้ที่ไม่ศรัทธา” (อัล-กุรอาน 6/125/327)

2.2 การเปรียบเทียบกับมารร้าย (ชัยฏอน) เช่น คำรัสที่ว่า “อุปมาสภาพของบรรดา (พวกยิว) ก่อนหน้าพวกเขาเพียงเล็กน้อย ซึ่งพวกเขาได้ลืมนผลร้ายแห่งการงานของพวกเขาไปแล้ว และการลงโทษอันเจ็บปวดจะได้แก่พวกเขา, อุปมาดังชัยฏอนเมื่อมันกล่าวแก่มนุษย์ว่า จงปฏิเสธศรัทธาเถิด ครั้นเมื่อเขาได้ปฏิเสธศรัทธาแล้ว มันจะกล่าวว่า แท้จริง ฉันขอปลีกตัวออกจากท่าน แท้จริง ฉันกลัวอัลลอฮ์พระเจ้าแห่งสากลโลก” (อัล-กุรอาน 59/15-16/1473-1474)

2.3 การเปรียบเทียบกับสัตว์ เช่น คำรัสที่ว่า “อุปมาบรรดาผู้ที่ได้รับคัมภีร์เตารอต (พันธสัญญาเดิม) แล้วพวกเขามีได้ปฏิบัติตามที่พวกเขาได้รับมอบ อุปมาดังเช่นลาที่แบกหนังสือจำนวนหนึ่ง (บนหลังของมัน) เสมือนกับหมู่ชนที่ปฏิเสธต่อสัญญาณต่างๆ ของอัลลอฮ์ มันช่างชั่วช้าจริงๆ และอัลลอฮ์จะไม่ชี้แนะทางแก่หมู่ชนผู้ธรรม” (อัล-กุรอาน 62/5/1496)

2.4 การเปรียบเทียบกับพืช เช่น คำรัสที่ว่า “เจ้ามิเห็นดอกหรือว่า อัลลอฮ์ทรงยกอุทาหรณ์ไว้ว่า อุปมาคำพูดที่ติดนั้น อุปมาดังต้นไม้ที่ดี รากของมันฝังแน่นลึก มันคง และกิ่งก้านของมันชูช่อขึ้นไปยังท้องฟ้า, ผลของมันจะออกมาทุกฤดูกาล โดยอนุมัติของพระเจ้าของมัน และอัลลอฮ์ทรงยกอุทาหรณ์แก่พวกมนุษย์เพื่อพวกเขาจะได้รำลึก, และอุปมาคำพูดที่เลวนั้น อุปมาดังต้นไม้ที่อับเฉาถูกถอนรากออกจากพื้นดิน ไม่มีความมั่นคงสำหรับมัน” (อัล-กุรอาน 14/24-26/604-605)

2.5 การเปรียบเทียบกับสรรพสิ่ง เช่น คำรัสที่ว่า “แล้วหลังจากนั้น หัวใจของพวกเขาเจ้าก็แข็งกระด้าง มันประดุจหินหรือแข็งกระด้างยิ่งกว่า” (อัล-กุรอาน 2/74/23)

อุปมาอุปไมยในคัมภีร์อัล-กุรอานกับการพัฒนาชีวิตและสังคม

ตัวอย่างอุปมาอุปไมยในคัมภีร์อัล-กุรอานที่ได้หยิบยกมาแล้วนั้น ทำให้ทราบว่าเนื้อหาหลักในการเปรียบเทียบที่ปรากฏในคัมภีร์นั้น ได้เน้นให้ความสำคัญอย่างมากในด้านหลักการศรัทธา อันเป็นการปลุกฝังจิตใจให้คงมั่นในการศรัทธา เพราะการเป็นมุสลิมหากขาดหลักศรัทธาที่ถูกต้อง และหนักแน่นแล้วชีวิตการเป็นมุสลิมย่อมสิ้นคลอนและประสบกับหายนะในที่สุด เนื้อหาอุปมาอุปไมยในด้านการศรัทธามีการกล่าวถึงสถานภาพของผู้ปฏิเสธทั้งในโลกนี้และโลกหน้า กล่าวถึงสภาพความขาดทุนของผู้ปฏิเสธศรัทธาจากการงานที่ดี ซึ่งในโลกหน้ากลับกลายเป็นโมฆะ ตลอดจนเรื่องราวเร้นลับเกี่ยวกับการตอบแทนในสวรรค์และการลงโทษในนรก ฯลฯ สิ่งเหล่านี้เท่ากับเป็นการเน้นย้ำให้มุสลิมรักษาการศรัทธาและออกห่างจากสถานะการปฏิเสธศรัทธาทั้งปวง เพื่อให้จิตใจมีศรัทธาเป็นที่ตั้ง เป็นจุดเริ่มต้นและจุดหมายสุดท้าย และให้ความยำเกรงต่อพระเจ้าฝังอยู่ในจิตใต้สำนึก เพราะความยำเกรงจะหักห้ามบุคคลไม่ให้กระทำความผิดทั้งในที่ลับและที่เปิดเผย เมื่อบุคคลไม่กล้าที่จะกระทำความผิดต่อพระองค์ แน่หนอนที่สุด เขาย่อมไม่กล้าที่จะกระทำความผิดต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน สามัญสำนึกแห่งคุณธรรมที่มาจากการศรัทธานี้เอง ที่จะกำจัดสนิมหัวใจให้สะอาดบริสุทธิ์

อีกประเด็นสำคัญที่อุปมาอุปไมยเน้นย้ำในด้านการศรัทธาก็คือ การมีความบริสุทธิ์ใจ (Sincerity) ในการกระทำเพื่ออัลลอฮ์ ซุบฮานะฮูวะตะอาลา เพียงองค์เดียวเท่านั้น เพราะทุกการกระทำจะมีคุณค่าอย่างแท้จริง จำต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไข 2 ประการคือ ต้องเป็นสิ่งถูกต้องตามครรลองที่อิสลามชี้นำ และตั้งอยู่บนความบริสุทธิ์ใจ ปรากฏจากการโอ้อวด (Hypocrisy) อิสลามจึงเน้นย้ำในเรื่องของเจตนาในการกระทำเป็นอันดับแรก เพราะนั่นคือตัวชี้วัดกำไรหรือขาดทุนในการกระทำของบุคคล ทั้งในคัมภีร์อัล-กุรอานและในโอวาทของท่านศาสนทูตมุฮัมมัด คืออลลัลลอฮุอลัยฮิวะซัลลัม ได้มีระบุเตือนไว้อย่างมากมายถึงความสำคัญของความบริสุทธิ์ใจ ดังตัวอย่างต่อไปนี้ "ดังนั้น ผู้ใดหวังที่จะพบกับพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของเขา ก็ให้เขาประกอบการทำงานที่ดี และอย่าตั้งผู้ใดเป็นภาคีในการเคารพภักดีต่อพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของเขาเลย" (อัล-กุรอาน 18/110/716) ท่านศาสนทูตมุฮัมมัด คืออลลัลลอฮุอลัยฮิวะซัลลัม กล่าวว่า "แท้จริงการงานต่างๆ ขึ้นอยู่กับการตั้งเจตนา และแท้จริง ทุกคนจะได้รับในสิ่งที่เขาตั้งเจตนาไว้" (บันทึกโดย อิมามบุคอรี และมุสลิม)

อุปมาอุปไมยในคัมภีร์มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการสอนให้มนุษย์รู้เป้าหมายและคุณค่าของการมีชีวิต รู้จักสิทธิและหน้าที่ที่มนุษย์พึงปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เพราะพื้นฐานของกฎระเบียบสังคมอิสลามนั้นมาจากหลักศรัทธา อันเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่สุดในการสร้างสรรค์สังคม ด้วยพลังการศรัทธาทำให้มนุษย์เกิดความรักใคร่ฉันทน์พี่น้อง เห็นอกเห็นใจ ช่วยเหลือเกื้อกูลกันประหนึ่งเรือนร่างเดียวกัน สังคมอิสลามจึงตั้งอยู่บนหลักของการตักเตือนห้ามปรามซึ่งกันและกัน อันถือเป็นหน้าที่จำเป็นสำหรับมุสลิมทุกคน สภาพสังคมจะอยู่รอดปลอดภัยก็ด้วยการผลักดันสนับสนุนกันในด้านคุณธรรมศีลธรรม และไม่ละเลยเพิกเฉยต่อความไม่ดีไม่งามทั้งหลายที่เกิดขึ้นในสังคม ประหนึ่งเรือที่บรรทุกผู้คนอยู่กลางลำน้ำ หากมีสักคนหนึ่งต้องการเจาะเรือเพื่อทำลายเรือให้จมน้ำ ทั้งๆ ที่มีผู้รู้เห็น

แต่กลับปล่อยให้คนๆ นั้นเจาะรูเรือต่อไปเรื่อยๆ อะไรจะเกิดขึ้นตามมาหากปราศจากการบอกกล่าวห้ามปราม แน่นนอน เรือลำนั้นต้องอับปางลง และทุกคนที่ร่วมโดยสารเรือก็ต้องประสบกับความเดือดร้อนด้วยกันถ้วนหน้า ฉันทิโกฉันทัน การแนะนำตักเตือนกัน จึงเป็นเครื่องหมายของความรักอันบริสุทธิ์ เพราะเมื่อมุสลิมมีความบริสุทธิ์ใจ มีความรักอย่างจริงใจต่อพี่น้องของเขาแล้ว การตักเตือนกันจะสามารถช่วยเหลือพี่น้อง ช่วยเหลือสังคมให้รอดพ้นปลอดภัยจากความหายนะทั้งในโลกนี้และโลกหน้า และประโยชน์สุขก็จะกลับคืนสู่ตัวเขาและสมาชิกในสังคมทั้งหมดด้วยเช่นกัน (ฮาสิ อีซา, 2534:47-48)

ในคัมภีร์อัล-กุรอานได้ยกตัวอย่างอุปมาอุปไมยในด้านการกำชับให้ทำงาน โดยชี้แจงเงื่อนไขและอานิสงค์เพื่อกระตุ้นให้มนุษย์แข่งขันกันในการทำความดี ขณะเดียวกันก็ระบุนถึงโรคร้ายที่เป็นปฏิปักษ์ต่อการทำงานโดยยกตัวอย่างอุปมาอุปไมยที่เกี่ยวข้องกับการสลัดความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวโดยห้ามเอาดอกเบี้ย อันถือเป็นบาปมหันต์ขั้นรุนแรงตามหลักศาสนา ทั้งนี้ เพื่อปกป้องสังคมจากอำนาจร้ายของดอกเบี้ยที่ส่งผลกระทบต่อประชากรทั่วโลก ไม่ว่าในยุคสมัยใดก็ตาม คำรัสของพระเจ้าตรัสสมจริงแล้วว่า “อัลลอฮ์จะทรงบันดาลโทษความจำเริญออกจากดอกเบี้ย (ทำให้ล่มจม) และจะทรงทำให้ทุกศานเป็นการเพิ่มพูน” (อัล-กุรอาน 2/276/95)

แนวทางแห่งคัมภีร์อัล-กุรอานและคำสอนอิสลามเป็นการปูทางสู่การมีชีวิตที่มีสุขและมีเกียรติอันเป็นชีวิตที่ทรงพลังและมีอิสระอย่างแท้จริง ปลูกฝัง หล่อหลอม ชี้นำมนุษย์สู่การเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกในสังคม เพื่อให้แต่ละบุคคลเสมือนหนึ่งก้อนอิฐที่ก่อร่างสร้างสังคมที่คงไว้ด้วยคุณลักษณะแห่งความโดดเด่น แตกต่าง และมีเกียรติอย่างแท้จริง (Shadeed, 1982:220)

จิตสำนึกแห่งมโนธรรมที่ได้รับจากการอุปมาอุปไมยในด้านต่างๆ นี้ จะทำให้บุคคลตระหนักในหน้าที่ และยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม หากแต่ความหวังที่สังคมจะเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นนั้น ไม่อาจสัมฤทธิ์ผลได้ด้วยการวางมาตรการกำหนดตบตงโทษ หรือวาดผังวางแผนจากผู้ปกครองเพียงอย่างเดียว แต่ฟันเฟืองสำคัญที่สุดที่จะทำหน้าที่เปลี่ยนแปลงสังคมได้นั้น จำเป็นต้องเริ่มจากตัวบุคคล ในฐานะหน่วยเล็กของสังคมใหญ่ที่ทรงพลังที่สุด อันเป็นตัวชี้วัดกำหนดบันปลายของสังคมว่าจะเจริญรุ่งเรืองหรือตกต่ำถดถอยอย่างไร “แท้จริง อัลลอฮ์จะมีทรงเปลี่ยนแปลงสภาพของชนกลุ่มใดจนกว่าพวกเขาจะเปลี่ยนแปลงสภาพของพวกเขาเอง” (อัล-กุรอาน 13/11/585)

สรุป

อุปมาอุปไมยนับเป็นส่วนการใช้ภาษาของอัล-กุรอานรูปแบบหนึ่งที่มีอิทธิพล สะสรวยและโดดเด่น สะกิดโสตประสาทของผู้ได้อ่านหรือสดับฟังคัมภีร์อยู่ทุกเมื่อ การเปลี่ยนความหมายนามธรรมสู่รูปธรรมเป็นการปรับเปลี่ยนภาพที่เลื่อนกลาง ห่างไกลในความรู้สึก ให้ชัดเจนและใกล้ตัวมากยิ่งขึ้น ซึ่งไม่เฉพาะแต่ผู้รู้หนังสือ อ่านออกเขียนได้เท่านั้นที่จะมโนภาพได้ แต่กับทุกคนชั้นสติปัญญาก็สามารถซึบซับรับรู้ถึงนัยยะของการเปรียบเทียบนั้นๆ อุปมาอุปไมยในคัมภีร์จึงเสมือนสะพานทอดนำพาสติปัญญาและจิตใจมนุษย์สู่บทสรุปแห่งสัจธรรมอันเป็นคำตอบสุดท้ายทั้งในด้านการศรัทธาและการประพฤติปฏิบัติ ซึ่งสำหรับอิสลามแล้ว การศรัทธาและการปฏิบัติ จำเป็นต้องดำเนินควบคู่กันไปอยู่เสมอ ไม่อาจละวางแบ่งแยกอย่างหนึ่งอย่างใดได้เป็นอันขาด

จากเนื้อหาโดยสรุปของอุปมาอุปไมยในคัมภีร์อัล-กุรอาน ทำให้ทราบว่า ประเด็นหลักที่คัมภีร์ใช้ในการอุปมาอุปไมยนั้น มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับหลักศรัทธาเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นการบ่งบอกว่า หลักศรัทธาในอิสลามนั้นมีความสำคัญเป็นอันดับแรกเหนือสิ่งอื่นใด ทั้งนี้เมื่อมุสลิมมีศรัทธาที่มั่นคง มีหัวใจที่ยำเกรงต่อพระเจ้าอย่างจริงจังและบริสุทธิ์ใจแล้ว กฎเกณฑ์อื่นๆ ที่อิสลามได้ปูทางไว้ก็จะกลายเป็นนิสัยและพฤติกรรมของเขาโดยปริยาย

ดังนั้น บทเรียนคำสอนจากอุปมาอุปไมยในคัมภีร์อัล-กุรอาน จึงถือเป็นหนึ่งในบั้งเทียนที่คอยกำกับดูแล ตักเตือนให้มนุษย์รักความดี ตลอดจนมีจิตสำนึกความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและสังคมส่วนรวม อันจะนำสู่ความสันติสุขของชีวิตทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

เอกสารอ้างอิง

สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ. 2541. **พระมหาคัมภีร์อัล-กุรอานพร้อมคำแปลเป็นภาษาไทย.**

มะดีนะฮ์ อัล-มูเนาะวะเราะฮ์: ศูนย์กษัตริย์พะฮัด เพื่อการพิมพ์อัล-กุรอาน.

อาลี อีซา. 2533. "ตามแนวทางแห่งอัล-กุรอาน(บทฮุ้ด)." **สายสัมพันธ์** 24, 11: 257-258.

_____. 2534. **ฮะดีส์ที่ถูกคัดเลือก.** เล่มที่ 2. กรุงเทพฯ: เทคนิค19 การพิมพ์. An-nahlawii, Abdurrahman. 1998. **At-Tarbiyah bi Dorbi Al-Amsal (Training through Metaphor).**

(Online). 13 July 2008. Available: <http://www.annabaa.org/nbanews/53/118.htm>.

(Accessed 28 Aug. 2008).

Az-Zarkashii, Badruddeen. 1972. **Al-Burhan fi ulum al-Quran.** (Evidents in Al-Quran). Egypt: Eisa al-Hilbii.

Globalquran. (Online). Available: <http://globalquran.com>. (Accessed 15 Oct. 2008).

Hamzawii, Yasid. 2006. **Al-Madlulat At-Tarbawiyah li Al-Amsal Al-Quraniyah (Training from Metaphor in The Quran).** Algiers: n.p.

Ibn Kasir. (n.d.). **Tafsir Ibn Kasir (Ibn Kasir Explanation).** (Online). Available: <http://www.altafsir.com/Tafasir.asp>. (Accessed 15 Oct. 2008).

Shadeed, Muhammad. 1982. **Munhaj Al-Quran fi At-Tarbiyah (Training Guidance from Al-Quran).** Beirut: Muassasah Ar-Risalah.